

Poznávání světa (nejen) v psychologii

Paradigmata v psychologii

W. Stern rozlišil dvě základní paradigmatata v psych. osobnosti:

Nomotetické (generalizující) – snaží se formulovat obecné principy a zákony, vystihuje to, co je společné všem lidem, ztrácí se zřetel k individualitě.

Kvantitativní výzkum

Idiografické (individualizující) – snaží se popsat jedince, vystihnout jedinečné.

Kvalitativní výzkum

Cvičení – vymyslet příklady nomotetických a idiografických tvrzení, které popisují lidské chování, jednání, prožívání.

Folková psychologie

= laická, lidová psychologie, implicitní psychologické teorie

Východiska folkové psychologie:

- **Člověk disponuje značným množstvím sdílených znalostí o světě, které mu umožňují anticipovat události a být v interakci s druhými lidmi.**
- **Lidé mají obecně tendenci hledat a nacházet kauzalitu ve vztazích mezi prvky událostí.**

Souvisí s tzv. common sense = zdravým rozumem, laickým, selským rozumem. Do laického rozumu patří naše implicitní znalosti, vědomosti o jednotlivých oblastech světa a života (různé obory – fyzika, chemie...psychologie).

Common sense

Bezprostřední, nevědecké, přirozené poznání světa

Předpoklad o sdílení stejného CS

V komunikace obvykle latentně přítomno, nesděluje se, neřeší

V novodobé filozofii se objevuje u Husserla – zkoumání přirozeného světa „Lebenswelt“ x vědecká abstrakce

CS je **reálný=založený na hmotných objektech a **holistický**=propojenost všech běžných pojmů**

Folková psychologie

Jak se vytváří vědomosti laické psychologie?

- pozorování chování druhých lidí
- pozorování vlastního chování a prožívání
- zobecnění postřehů o lidském chování
- zobecnění postřehů o vlastnostech osobnosti a o lidské psychice

Popularizace poznatků vědecké psychologie ovlivňuje vývoj folkové psychologie!!!

Cvičení

Pokuste se ve skupinkách vymyslet několik rozdílů mezi vědeckou a folkovou psychologií. Co je to zásadní, v čem se liší?

Folková x vědecká psychologie

- Zabývá se jen tím, co je nutné nebo naléhavé pro život společnosti
- Mentální logika – promítání mimoracionálních postupů do zpracování informací
- Běžný jazyk, pojmy se nedefinují
- Idiografická
- Normativně zabarvená
- Singularismus – rozpory mezi poznatky se nelibě nesou
- Závěry na základě jednotlivostí
- Všestranné systematické studium předmětu bádání
- Postupy, jejich norma je dána formální logikou
- Přesné vymezení pojmů, definice
- Nomotetická
- Nehodnotící
- Pluralistická
- Opakovatelnost, ověřitelnost, validita výsledků

George Kelly

Filozofická východiska

- Objektivní realita existuje, ale různí lidé ji percipují různým způsobem
- Teorie konstruktů hledá způsob, jak lidé percipují a interpretují své životní zkušenosti (aby porozuměli životu)
- Realita je to, co chápeme (konstruujeme) jako realitu
- Teorii alternativních konstruktů zakládá na spojení svobody a determinismu
- Determinismus a svoboda jsou neoddělitelné

Člověk jako vědec

- Člověk si stejně jako vědec vytváří své pracovní hypotézy o realitě
- Pomocí těchto hypotéz se pak snaží anticipovat a řídit životní události
- Pohled na všechny osoby jako na vědce vede k významným důsledkům
 - Lidé jsou orientováni spíše na budoucí, než na minulé či současné události jejich života
 - Lidé se vyznačují tendencí i schopností spíše prostředí aktivně zpracovávat, než na ně pasivně odpovídat
- Pro život člověka je příznačné neustálé úsilí dávat hmotnému světu zkušeností smysl
- Tato životní kvalita mu umožňuje vytvářet svůj vlastní osud

Jak konstrukty odhalit dle Kellyho – REP test

- Autor teorie PCP (personal construct psychology) v 50. letech 20. st.
- Aplikace v psychoterapii i ve školství
- Test repertoáru konstruktů rolí
- Primárně určeno ke zmapování interpersonálního světa
- Seznam významných osob
- Porovnání dvojic v trojici
- Konstrukt x kontrast

